

Każdy z nas oczekuje, że prawo będzie dla niego przejrzyste i zrozumiałe. Idealna sytuacja zakładałaby, że po lekturze przepisu dokładnie wiemy, w jaki sposób postąpić, bez konieczności skomplikowanej wykładni. Rzeczywistość jednak jest inna i częstokroć rozmaite akty prawne funkcjonujące w systemie są niezrozumiałe ze względu na wiele błędów legislacyjnych, wśród których można wymienić nadmierną złożoność zdań, piętrowe odesłania, czy też niepożądaną nieostrość niektórych pojęć. I jakkolwiek nie jest możliwe uczynienie tekstów aktów prawnych przejrzystych dla każdej osoby, której mogą one dotyczyć, to jednak pożądanym jest dążenie do ich uproszczenia, aby zachowując swoją funkcję, były jak najbardziej zrozumiałe.

Niniejszy projekt dąży do całościowego opracowania typów błędów legislacyjnych, które czynią teksty prawne niezrozumiałymi oraz wypracowania modelu umożliwiającego ich sprawną identyfikację i eliminację. Zakłada wykorzystanie metod analitycznych oraz nowoczesnych technologii informatycznych. Efekty pracy zespołu mogą w przyszłości stać się podstawą pod wypracowanie praktycznego sposobu identyfikacji i eliminacji wad tekstów aktów prawnych. Podstawowymi celami projektu są określenie, czym właściwie jest błąd legislacyjny, w jakim stopniu występowanie poszczególnych rodzajów błędów legislacyjnych wpływa na zrozumiałość tekstu aktu prawnego oraz wykorzystanie zdobytej wiedzy dla próby opracowania zasad automatyzacji wyszukiwania błędów legislacyjnych w polskich tekstach aktów prawnych.

Osiągnięcie powyższych celów ma stać się możliwe poprzez kompleksową analizę tekstów aktów prawnych – badane będą ich poziomy syntaktyczny, semantyczny oraz pragmatyczny. Pierwszy z wymienionych obszarów badawczych opisuje, w jakie relacje wchodzi ze sobą poszczególne słowa i zdania tych aktów i czy relacje te są na tyle uporządkowane, aby uznać tekst za zrozumiały. Drugi z kolei pozwala określić, do jakich obiektów czy sytuacji w świecie rzeczywistym odnosi się dane wyrażenie. Trzeci z poziomów dotyczy zaś tego, w jaki sposób poszczególne znaki są interpretowane przez odbiorców.

Przeprowadzenie badań na powyższych poziomach będzie wymagało zastosowania zróżnicowanych metod badawczych. Podstawą będzie oparcie się na teorii sytuacji komunikacyjnych M. Tokarza. Wzbogaca ona tradycyjne metody logiczne, które pozwalając na dokładną analizę formy, często dostarczają niedostatecznych informacji na temat treści aktów normatywnych. Wspomniana teoria, rozwinięta przez zespół projektu, posłuży do wypracowania modelu umożliwiającego całościową ocenę tekstu aktu normatywnego pod kątem występujących w nim błędów legislacyjnych.

Opracowanie adekwatnego modelu w oparciu o teorię sytuacji będzie równoległe do badań skupionych na wykorzystaniu narzędzi informatycznych do badania tekstów aktów prawnych pod kątem występujących w nich błędów. Komputery odgrywają w dzisiejszym świecie fundamentalną rolę, z tego też powodu badania wad legislacji muszą odbywać się w oparciu o aktualne technologie informatyczne. Wykorzystanie szeregu rozwiązań, zarówno stosowanych powszechnie, jak i bardziej specjalistycznych będzie punktem wyjścia do stworzenia prototypu algorytmu, który będzie w stanie pomóc w wyszukiwaniu błędów legislacyjnych. Istotne też będzie opracowanie jak najbardziej przejrzystego sposobu prezentacji tych danych.

Połączenie obu powyższych podejść doprowadzić może do zupełnie nowego spojrzenia na badanie jakości legislacji. Funkcjonujące od wieków orzecznictwo sądów i dorobek doktryny uczonych prawników niewątpliwie wciąż odgrywają istotną rolę w niwelowaniu negatywnych skutków pomyłek ustawodawcy. Obecne czasy, w których powstaje coraz więcej rozmaitych ustaw i innych aktów normatywnych, wymagają rozwiązań, które będą pozwalały na zidentyfikowanie problemów aktów prawnych bardziej efektywnie. Opracowanie proponowanego w projekcie rozwiązania może być zaczątkiem szeregu działań mających na celu usprawnienie badania jakości tekstów aktów normatywnych jeszcze na etapie przed ich uchwaleniem. Kryteria, które uwzględniła teoria sytuacji komunikacyjnych w połączeniu z szybkością działania komputera mogą doprowadzić do sprawnej oceny aktów normatywnych nie tylko na poziomie ich formy i zależności między różnymi aktami, ale również na poziomie tego, jak są one interpretowane przez odbiorców.